

Wagner
Rainier

AMICULU FAMILIEI.

etc. 1-15

DIUARIU BELETRISTICU

SI

ENCICLOPEDICU — LITERARIU

CU

ILLUSTRATIUNI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANULU IX. — 1885.

PROPRIETARIU, REDACTORU si EDITORU :

NICULAE FEKETE NEGRUTIU.

GHERLA

IMPRIMARIA „AUROR'A“ p. A. TODORANU

1885.

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 1148-1923

Sibiu
1885

P 184

279056

**Vorbite, scrieti romaneste,
Pentru Domnedieu!**

BCU Cluj / Central Univ. G. Sionu. Library Cluj

SUMARIULU „AMICULUI FAMILIEI.“

Anulu IX. — 1885.

<i>I. Novele. Romanuri. Fabule. Schitie. Piese teatralei. —</i>	
Viéti'a jerfita	2. 14. 26. 46. 53. 73. 85. 109. 121
Parintele Carthausi	10. 24. 50. 59.
Victimele usiorintiei	18. 32.
Asasinarea lui Mihaiu Vitezulu	15. 38. 54. 61. 98.
Revólt'a gainiloru	43.
Pentru seraci	95.
Vagabundulu	123. 150. 157.
Susan'a din Sierbanesci séu Terinte Vieriu	133. 145. 167.
O minune de copila	140.
Craciunulu seracului	172.
<i>II. Poesii. Te iubescu atátu de multu. — Adi, mâne</i>	
<i>sí poimáne. In visu. — sufletulu usiuratu</i>	5.
Catra Lin'a	11.
Las' se vie iérn'a éra!	19.
Odoru alu meu	23.
M. S. Reginei Elisabet'a	25.
La Otilia. — Femei'a frumósa. — O cátu de dulce	
Suvenirulu ei	31.
Soéiei mele. — Mórtea Mariei. — Ici si colo	42.
Mam'a orfaniloru	43.
Numele ei	51.
Díci cá no iubesci? — Eu nu credu.	55.
<i>— Nelegiuitii</i>	
<i>Tericire in visu</i>	58.
Oh, cânta scumpu odoru! — Sonetu — Regulu	70.
Aparitiunea lui Mihaiu Vitezulu la manastirea	
Dealului	79.
Dorobantulu	97.
Adio la Blasiu	99.
Epigrama. — Motivu.	103.
Misteriile	111.
Poesii poporale din giurulu Blasiului	119.
Tómn'a	139.
La cununi'a Dsiórei Mari'a C. Popu cu Dlu Dr.	
Alesandru Popu medicu	148.
Iubirea adeverata	148.
Iubirea, viéti'a nóua	150.
Adio la Ardealu	155.
Chizesi'a	166.
Dóue întrebări	171.
<i>III. Studii sociali, literári, scientifici, Copií</i>	
<i>30. 47. 63. 99. 115.</i>	
Ortografi'a romana cu litere latine între 1847—1860	
<i>7. 56. 126.</i>	
10 pagina din trecutul instituteloru de invetia-	
<i>mentu din Naseudu</i>	19, 40.
Conservarea dintiloru	36.
Carmen Sylva	66. 90, 106.
Femeile	139.
Othelo	142.
Lucsulu cá vitiu soéialu între románi	155'
<i>IV. Biografii. Portrete, Illustratiuni. Principele</i>	
Dimitrie Ghica	1.
Magii dela resaritu sí stéu'a	5.
Cea din urma lupta de gladiatori	8.
Inchinare de anulu nou	9.
George Chitiu	13.
O interesanta parthia de siasu	17.
D'na Clovis Hugues	22.
Ablegatul Clovis Hugues	23.
Fratele reconvaescentu. — Dintre bucuriiele copilariei	28.
Balu in sala teatrului din Bucuresci	29.
Balulu vagabundiloru in Paris: I. Inainte de mediulu	
noptiei	34.
II. dupa mediulu noptiei	35.
Isusu in etate de 12 ani — între legiuitorii popo-	
rului in baseric'a din Ierusalimu	37.
Interiorulu unui trenu fulgeru	40.
O artista magiara in rolu romanu, imbracata romanesc	41.
Eugeniu Stasescu	45.
Tipuri din Brasiovu	48. 49.
Tipuri din Bucuresci	56.
Constant. A. Rosetti	76.
Emma regin'a, Hollandiei cu fíic'a s'a Vilm'a,	
clironoma tronului regalu a Hollandiei	57.
Milanu, regele Serbiei	64.
Natali'a, regina Serbiei	65.
Prometheu lantiuitu de sténea	68.
Tipuri chinezé	76.
Franciscu Mignet	77.
Poftiti fragi	80.
Primavér'a printre flori	81.
Pastoriulu si ibita s'a. — Fét'a din insul'a Corfu	88.
Nicolau Pogani. Turnulu curbu dela Terlau in Tirol	89.
In fundulu marei	92.
Me iubescé?	93.
Buna demanéti'a	100.
Dusa pe gânduri	101.
Candu stapénii nu-su pe-acasa	104.
Palarii si alte decori ale femeiloru	102.
Uciderea S. Tom'a	112.
Paf!	113.
La usi'a inchisoi	116.
Bun'a nepotica	117.
Fumatoriulu nepasatoriu	124.
In scól'a de deprindere	129.
Albanesu gat'a de lupta	127.
Nica	137.
O strada in Scutari	141.
O nunta in Germani'a	149.
O amazona	152.
Caletori infestati de cersitori	153.
Ambii betrani.	161.
Plutasii.	164.
Festivitati chinezé.	165.
Persecutorulu satisfacutu.	169.
<i>V. Diverse. Corespondintie, sciri, glume s. a.</i>	
<i>36. 44. 52. 60. 71. 83. 95. 108. 120.</i>	156.
Calomni'a resbunata sí omoru acuitatu	23.
Inmormentarea lui C. A. Rosetti.	77.
Festivitatile din Gherl'a	130.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nr. 1
An. IX.
1885.

Gherla
1/13
Ian.

FAMILIULU FAMILIULU

Apare in 1/13 si 15/27 a lunei. — Pretiulu pre unu anu e 4 fl., 1/2 anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

Principele DIMITRIE GHICA.

Principele Dimitrie Ghica, nascutu la 1815, aparține unei'a din familiile domnitoare din Romani'a.

Inca din junetia, elu fũ cerutu de Imperatorele Nicolae alu Rusiei si primi se intre cã oficieru de cavalerie in gard'a imperiala. — Dupa doi ani de serviciu, parasi curtea Tiarului, si intreprinsẽ in tempu de mai multi ani o caletorie prin tãta Europ'a, pentru a se instrui mai bene si a largi cerculu cunostiutieliuru sale.

In 1846 reveni in patrie, unde perseverã in studiu si munca, ce'a ce-lu facũ se devina unulu dintre cei mai distinsi barbati ai tieriei. La 1848 fũ unulu dintre cei de mãtãiu boieri cari luarã parte la mișcarea de regeneratiune. Ast'feliu 'lu vedemu espunẽdu-si chiar' vieti'a, atunci cãndu deja sãngele cursese, cãndu pompierii fãrã vreunu ordinu, ne mai ascultãndu de cãtu instinctulu loru resboinicu, atacarã trupele turcesci de diece ori mai numeroșe, Principele se transporta in midiloculu luptei, liniscesce trupele, si impedece versarea sangelui; tratãza cu delegatulu otomanu, si cu sãnge rece si cu atitudinea sa energica, parvine a impacã pretentiunile partidulu revolutionariu cu interesele tieriei.

La 1854, cedãndu sollicitariuru amiciloru sei si stãruintieloru guvernulu, intrã in magistratura, unde fũ numitu membru alu Curtiei de Apelu.

In anulu urmatoriu, principele Stirbey i-i incredintiã functiunea de Prefectu alu Politiei.

In 1857, orasiulu Bucuresci ilu chemã la Presidulu Municipalitatiei.

In lun'a lui Septembrie, același anu, fũ alesu de districțulu Ilfovu deputatu la Divanulu Ad-hoc.

In 1859, Principele Dimitrie Ghica fũ numitu Presidulu Curtiei de Apelu si in același anu fũ realesu Presidulu alu Municipalitatiei Bucuresci. Erã in același tempu membru alu Camerei Deputatiloru; si voturile concetatiuniloru sei ilu alegu cu unanimitate dupa fie-care disolvare a Corpulu Legislativu.

In 1860 primi portofoliulu Culteloru si alu Instruțiunei publice. Trechã apoi la Finance in 1861, si numitu Presidulu alu Consiliulu de Ministri in lun'a

lui Iulie același anu, remase in aceste functiuni pãna in Iuniu 1862.

Sub domni'a lui Cuza se retrase de la Ministeru, trecẽndu in opositie, si fũ unulu din promotorii revo-

PRINCIPELE DIMITRIE GHICA.

lutiunei dela 11 Februarie 1866, care aduse abdicerea principelui Cuza.

De mai multi ani, Principele Dimitrie Ghica este Presidentu alu Senatului si se bucura in strainatate cá si in tíer'a s'a de o consideratiune stralucita, dobândita prin munc'a si serviciile aduse tierei.

Sfer'a activitãtii sale se întinde fãrã pregetu. Eforu alu Spitaleloru civile, Presiedinte alu Creditului fonciaru ruralu, alu Societatii Daci'a-Romãni'a, membru in consiliile de administratie ale mai multoru institutiuni si societãti — totu atãte probe de tributulu capacitatii sale pentru binele publicu.

VIATIA JERTFITA.

Novela istorica originala

de

V. R. BUTICESCU.

(Premiata cu unu cotoru de auru batutu cu petrii nestimate si prevediutu cu pãna de auru cu vãrfu de diamantu.)

Petru Blagu a fostu unu vitãzu romãnu, pe tempulu lui Neagu Basarabu Voda.

Boieriu de vitia vechia, a dusu unu rolu însemnatu in divanulu tierei; indrasnetiu si resboinicu a trasu multe dungi mari preste socotelele turciloru.

A traitu in timpuri grele, dar' a datu faciã cu nevoile; a suferitu multu, dar' a fostu barbatu pâna in sfãrsitu.

Dupa mórtea lui Neagu Basarabu Voda a urmatu pe tronulu tierii romanesci unu fiu minorenu alu acestui domnu, sub tutel'a unchiului seu Preda.

Neagu Besarabu Voda a fostu unu domnu inzestratu cu multe virtuti, si a voitu cá dupa mórtea lui se fie pace si unire.

Dar' n'a fostu!

Tiër'a romanésca erã pamentulu resbóieloru, — tempulu acel'a a fostu unu tempu de urgie.

Padisiahulu stapãnia imperati'a osmaniloru, dar' în provinciã stapãniau pasi si bei. Toti turci, in tóta puterea cuventului.

Provinciile turcesci din malulu Dunarii le stapãnia Mehmet, beiulu Nicopolului. Omu resboinicu si vitãzu, dar' omu sîretu si cu anima de pagãnu.

Beiulu erã mãndru de vitegiile sale, si rîvnitoriu la marire.

Boierii faceau intrigi si-si pradãu averile, cei de vitia domnésca se pîrãu la divanu, si-si pradãu vieti'a, — ér' grecii faceãu socotele pe contulu tierei, si tíer'a suferiã.

Intre ast'feliu de impregiurari lui Mehmet beiulu i-se stãrnã dorulu la tronulu tierei romanesci. — Elu scia bine cá unirea e putere, neunirea e mórte.

Prin trecutul seu gloriosu si prin istetimea s'a câscigã voi'a Sultanului, si elu facu pregatiri pentru de-a cuceri tronulu.

Copii tierei erãu invrajbiti, tempulu erã nimeritu.

Domnulu tierei erã minorenu, ér' unchiulu seu Preda erã numai unu boieriu. Si boierii nu se plecãu la unu boieriu.

Preda erã omu cu virtuti ostasiesci si cu zelu, dar' zelulu si energi'a lui a provocatu ambitiuinea altoru boieri. Preda a tíenutu frãnele cu mãna tare, dar' boierii s'au retrasu si au conspiratu.

O parte din ei se adunara în giurulu tronului; altii erã in faciã primejdiei ce amenintiã biat'a tíera, din reutate, seu necredîndu dóra a puté pune destinele tierii in mãn'a unui copilu, — decisera detronarea domnului minorenu si aleserã de domnu pe Radu calugarulu.

Din reu in mai reu.

Tiër'a avea dara doi domni si unu aspirantu; doi domni pe faciã si unu aspirantu pe ascunsu.

Cei doi domni adunara oste, si pornira a se pradã.

Preda vedîndu-se parasitu de o parte din boieri, alergã la turci dupa ajutoriu.

Turcii i-au promis ajutoriu, dar' nu i-au datu. — Mehmet beiulu se îndragia cu hadinele si armat'a turcesca se preumblã pe malulu Durarei pâna ce s'a petrecutu lupt'a între cei doi romãni.

Lupt'a a fostu sãngerósa. Lupta pentru unu tron.

Radu calugarulu invinge; prinde pe boieriulu Preda, ilu uside, si ocupa tronulu tierei.

Dar' a ocupatu tronulu la care rivniã Mehmet beiulu, — si de mórtea boierului Preda a trasaritu tíer'a întrega.

Boieriulu Blagu erã la culmea gloriei pe acele timpuri. — Barbatu in vrést'a barbatiei, vitãzu la lupta, întieptu la sfaturi, vrednicu si cu influintia. — Mintea si întieptiunea lui straluceã in divanulu tierei, braçulu lui decideã luptele, si numele lui ilu cunosceã tíer'a, si-lu cunosceãu turcii. Tiër'a pentru bine, turcii pentru reu.

A fostu de faciã la sfaturile obştei, a luat parte la tóte luptele; — dar' într'o di 'si-a pusu sabi'a in téca, a parasitu capital'a, a parasitu câmpulu luptei, si a mersu acasa.

Vrajb'a dintre boieri, lupt'a dintre frati, conspirati'a dîlnica, egoismulu, lips'a virtutii, decadinti'a patriotis-mului — l'au alungatu din brésda, si a lasatu golu loculu ce-lu ocupã.

A mersu acasa — la plugu. Acolo aveã dragoste care nu-lu însielã în veci; acolo aveã câmpuri bune si dãrnice, aveã unde munci.

Cocón'a Blagu erã tãnera si frumósa, si avea unu sufletu plinu de dragoste, de blãndetia si de bunatate. Mosi'a i dadeã rodurile sale dupa munca, soci'a-i dadeã comorile sale, si nu vedeã la totu pasiulu gãlcéva si reutate.

Semênã, plantã si resadeã cá unu gospodariu de frunte. Munc'a erã credintiósa, natur'a erã buna si dar-

nica. D-dieu santulu dadea plóie calda, seméti'a incoltiá, resadulu cresceá pe tóta diu'a, — si tómn'a-si versá rodurile sale cu póla plina, — si se amagiá boieriulu cá nita din cându in cându dorerea pentru tiéra.

Dar' se amagiá numai. — Dragcstea tieriei i erá mai mare decátu se nite de binele ei.

Din cându in cându, daca-lu mai taiá grij'a si dragostea tieriei, mergea in capitala, — nu se potea rabdá.

Dar' vedeá gálceav'a boieriloru, uneltirile greciloru ce cutrieráu tiér'a, vedeá lipitorile sugându sângele tieriei, — si se intorceá cu sufletulu cernitu.

Asiá a cursu uneltirile nemernice, asiá a cursu lupt'a intre cei doi domni, — fára elu, fára cuventulu si fára braçiulu lui.

Dar' într'o di i veni vestea cá Radu calugarulu a ocupatu tronulu si a ucisu pe Preda.

Vitézulu a trasaritu

I.

Poporulu capitalei se indesuiá pe strade, clopotele sunáu la tote besericele, — si din departare se audiáu cântarile prohodului.

Pe un'a din strade se ivi conductulu ce petreceá pe boieriulu Preda la vecinic'a odichua.

Ómenii își desvaliáu capetele si asceptáu trecerea mortului cu smerenie crestinésca. Nici ostasi nici trâmbitie, — numai clopotele si cântarea cea sânta se contopiáu într'o armonia petrundietóre.

Pe strad'a principala erá o casa mare si vechia. Intrun'a din odái siedeá singuru boieriulu Blagu.

Odaí'a erá lunga si îngusta, simpla si mohorita. Tóta podób'a i-o faceáu unu șiru de arme ce eráu acatiate pe unu parete, si dóue icóne mari.

In faci'a acestoru dóue icóne siedeá Blagu lánge o mésa, cu capulu pe mâna.

Sunetulu clopoteloru si cântarile sânté se audiáu pe feresti, line, tēmpite, — atátu de gelnice si de petrundietóre.

Blagu stateá cu capulu inclinatu si se gândiá. Binele tieriei, sórtea omului, viéti'a si mórtea trufi'a si desiertatiunea — tóte de-odata, ilu framéntáu.

Preda treceá pe su ferést'a lui, treceá la cele vecinice. Atát'a jertfa, atát'a abnegatiune, atâtea fapte mari, — mînte luminata, ânima crestinésca, braçie tari — intunecate, mórte, sterse

Apoi se peréndáu pe dinaintea lui umbrele tovarasiloru de arme, boieri de frunte, ómeni cu anima, vi-tegi buni, — cadiuti în lupta, cadiuti pentru tiéra; si tiér'a — sufere.

Éta, si Preda merge din lume, — ucisu de calái! — Unulu câte unulu se sfarma, se resipescu stēlpîi

tieriei; se imbórda ce e tare si solidu, si remâne ce e slabu si nestatornicu. Ajunge reulu la temelii, si — nu-i scapare.

Cu ast'felu de cugete se framéntá Blagu, — cându se deschisè usi'a repede.

Blagu — cá trezitu din somnu — redicá capulu, si privi.

Inaintea lui statea Irin'a soçi'a lui. O talie înalta si svélta, unu capu de madona, si o tiēnuta maiestósa. Faci'a-i erá rumena, in ochi aveá lacrimi, dar' busale-i tremurátóre erá oglind'a cea mai fidela ce-i aretá sēmtirea.

Irin'a pasí cāti-v'a pasi, apoi statù înaintea lui.

— Blagu! incepá ea, — am fostu la petrecani'a lui Preda, si vînu cu sufletulu sdrobotu. Am vediutu pe veduv'a boieriului plânsa si parasita

Blagu, incinge-ti sabi'a, si dá peptu valului. Nu vedi tu reulu tieriei, n'audi tu glasulu crestiniloru, — nu vedi cum se imbórda totu ce a fostu tare si bunu, si remâne голу si pustēiu?

— Ba vedu Irino, díse Blagu cu voce grea.

Tureii-su la Dunare, boierii-su invrajbiti, si tronulu romanescu se clatina. Grecii cutriera tiér'a si o vëndu si Mehmet beiu ascépta momentul se tréca si se resipésca ce au ziditu stramosii de sute de ani.

— Asiá e Irino, — man'a lui Ddieu a cadiutu asupr'a nóstra. — Voru veni pagâni asupr'a nóstra, ne voru respi, si vomu fi robi la pagâni. Sântemu pecatosi, si peccatele nóstre ne voru bate.

— Sântemu pecatosi, — pentru peccatele nóstre a suferitu acésta tiéra crestina, acestu poporu bunu. Se ne curatîmu peccatele cá se dobândimu iertarea lui D-dieu, si invingeri asupr'a potrivniciloru. Blagu, stâi in frunte si cei buni te voru urmá. Bani Turciloru si uneltirile greciloru au coruptu totu si suferintiele ce avemu a îndurá purcedu din stambulu. Pagâni dorescu robi'a crestiniloru, si vrajb'a dintre noi o stērnescu ei. Boierii se cërta si conspira, dar' certele si conspiratiile sîntu iscodite si diresc de minti pagâne. Se scóla pretendentii la tron, pórtá lupte — frate cu frate, crestinu cu crestinu . . . se ucidu si se isgonescu — tóte 'su iscodite 'de pagâni. Petrecura pe Preda, ucisu de calái; tiér'a crede cá Radu l'a ucisu, dar' l'a ucisu pagânulu si Radu i-a fostu numai unel'ta, numai caláu. Preda a fostu creștinu si vitézu: l'a ucisu. I-a promisú ajutoriu, si nu i l'a datu. La lasatu se piéra, se nu mai fie, — se piéra lovitu de frate si de crestinu. Adí a cadiutu Preda, mâne vei cadé tu, si poimâne tiér'a.

Irin'a statù. Insufletirea cu care vorbiá, i-dadeá aspectulu unui ângeru resbunatoriu, si lacramile ce-i curgeáu poteáu se inmóie si pétr'a.

Blagu steteá mohorítu si se gândiá. — Apoi începú elu cu unu glasu dorerosu.

— Pedéps'a ceriului, Irino! Ddieu a intunecatú mintile si a stêrnitu patimile; avemu ochi si nu vedemu; urechi si n'audímu; o se perimu, noi prin noi. Avemu domni, dar domnii nu stapânescu, si boierii nu se pléca. Nu tramite D-dieu unu omu care se se redice preste ómeni si preste patimi, se mérga in frunte cu crucea, cu lumiu'a si cu sabi'a; si nu vrea Ddieu cá se vina o generatiune tênera, care se véda reulu si se se plece. Trébuie se vina unu reu care va cutropí totu, care va supune si calcá totu, cá se fie ordine; — si acestu reu e poterea pagânului.

Irin'a trasari cá si la audiulu unoru cuvinte ce indignédia. Blagu inse continuá.

— Ori unde te vei angagiá, ori ce vei întreprinde — ai pierdutu. Că-ci nu avemu atâti'a barbati si atâtea virtuti cá se invingemu tóte hidrele ce ne ascépta cadearea si perirea. Asceptu se vina o potere mai mare decâtu desiertatiunea si reutatea nóstra, o potere covêrsitóre, care se infrânga cerbici'a, se curme vrajb'a; — dar' nu cu blândétia, ci cu varga de feru. Si acésta potere e la pagâni. Voru veni armele osmane, voru veni cum vine perirea; voru face multu reu si voru versá multu sânge, dar' voru curmá certele. Intre doi cari se cêrta, va face tréba alu treilea. Nu scimu ce va urmá atunci, — dar' cu têmpu, dupa ce vomu sêmti usturimea sortii, ne vomu tredi, vomu pune umeru la umeru si vomu combate pagânismulu. Atunci va veni rëndulu meu, atunci va avé valóre, virtutea, munc'a si patriotismulu. Inse atunci inzedaru tote. Toti-su rei, toti-su pecatosi. E reu turculu, e reu domnulu, sântu rei boierii. Radu Domnulu a usurpatu unu tronu la care n'are dreptu, si a ucisu pe Preda, unu boieriu pe care nu-lu póte suplini. Va veni reulu si preste elu, dela boieri; apoi va veni reulu si preste boieri, dela pagânu. Numai asiá ne potemu împučiná vrașmasii, si se ne remâna numai unulu: vrașmasiulu celu mare, osmanulu.

— E reu Radu domnulu, pentru reutatea lui va veni pedéps'a lui D-dieu si preste elu; dar' aduti aminte Blagu cá sórtea tierii si a creștinatâti e legata de sórcea domnului. La ori-care resturnare de tronu sufere tier'a; dar' adi mai multu cá ori-cându. Mehmet beulu rívnescu la tronulu tierii, si cându va cadé Radu, va cadé tier'a si va cadé creștinatatea tierii. Ah Blagu, eu me dorescu mortii cându cugetu cá pe besericele cele frumóse voru redicá semilun'a in loculu crucei, in loculu restignirei voru scrie çirade si stichuri din coranu. Daca va urmá unu domnu pagânu, se voru sterge si urmele creștinismului, — ne voru calcá, injugá, batjocori — barbati ni i-oru duce la mórte, femeile in haremu si copii la robie. Nu vomu mai pune umeru la umeru, cá nu va fi cine.

Irin'a stătú unu momentu si suspiná cu indoiosiare apoi éra continuá cu o voce scumpa si rogátóre.

— Blagu! D-dieu v'a datu vóue barbatiloru minti luminate si braçie tari; dar' nóue ni-a datu lacrami, si unu instinctu cu care ve presêmtímu reulu. Eu am o presêmtire rea — — Scóla Blagu, — fá se mai stralucéscá odata sabi'a ta cea vitéza, fá se mai fuga odata turculu dela otara, si D-dieulu creștiniloru va vedé faptele tale. Oh Blagu, am vediutu pe veduv'a lui Preda, mergându dupa sicriu, si nu o radímá unu sufletu de omu. — Astadi ei, mâne mie....

Irin'a își sterse lacramile. Boieriulu se scolá, si-i sarutá fruntea.

Ea ílu sarutá éra, apoi aretá la cele dóue icóne de pe parete, si continuá cu voce plângátóre:

— Éta Blagu, parintii nostri, amêndoi. . .

In vrêst'a barbatiei, au moritu amendoi fára vreme, ucisi de turci....

Privesce la ei, mórtea loru nu e resbunata destulu. Incinge-ti sabi'a Blagu, si pornescu. —

Blagu privi la icón'a parintelui seu, privi lungu, — si cum priviá asiá — faci'a lui deveniá din ce în ce mai rumena. Odata se desfasiurá din braçiele ei, si disé: — Irino mâne mergu la óste.

Si intr'alta di s'a adunatu divanulu tierii. Cei desnadașduiti au prinsu potere, si Radu domnulu a adunatu óste.

Blagu alergá prin tíera si aduná voinici de arme, si in scurtu têmpu se adunara români cu incredere.

O óste frumósa, nu mare dar' voinica, stateá gata de a intempiná pe Mehmet beulu. Cu ea erá domnulu, si cu domnulu éra Blagu.

Óstea a pornitu la otaru. In frunte Blagu, si in giurulu lui boieri teneri si betrâni, tovaresi de arme si noviții, unulu lînga altulu.

La drept'a lui Blagu stateá Ienache capitanulu, grecu de nascere, dar' crescutu in pâne romanéscá. Bunu la sfaturi, dulce la vorba si viclênu in primejdie.

In urm'a óstei veniá Radu domnulu cu sfetucii lui.

Cându faceá Mehmet beulu pregatirile pentru trecere, aflá pe Blagu in faci'a lui pe malulu romanéscu.

Éta o dunga nóua preste socotelele lui, si éra prin Blagu!

Mehmet își facusè socotél'a se lase pe Preda a se incurcá in lupta, apoi se-lu lase singuru. Cându va fi pierdutu elu lupt'a, va fi detronatu domnulu pe care-lu investisè Sultanulu, si tronulu va deveni vacantu; ór' elu va fi la scopu. Se va aruncá pe Radu, ílu va sdrobí si va ocupá tronulu.

Si cându éra visulu mai dulce se trediescu cu Blagu in faci'a, si cu o óste regulata.

Mehmet beulu se framêntá. Voiá se incépa ataculu, dar' Blagu stâteá trézu si asceptá cu arm'a la petioru.

— Nu asiá, beiu! vitezu, — disè odata Ali beiu, subcomandantulu ostiloru turcesci, càtra Mehmet. Multu póte o óste cu armele, dar' mai multu póte unu omu cu miutea.

— Cine e acelu omu, ce póte? întrebà Mehmet. Ali facù din umere, nesocotindu greutatea faptei.

— Cine? — Unu grecu!

Vitezulu Mehmet privi strășnicu la elu.

— Unu grecu?

— Amu disu Mehmet! — Este unu grecu, capitanu în óstea româna, istetiu si mi-sielu....

Mehmet pasi doi pasi, si trasè cu mân'a sa proprie perdéu'a cortului, apoi prinsè pe Ali de mâna si-lu trasè pe o sofa in fundulu cortului.

— Ce cere greculu. Ali? Spune, si-i dáu — totu!

— Puçinu si totusi multu. Unu lucru micu si fara pretiu daca lu-ai, mare si fórte scumpu daca nu-lu ai.

— Se cèra multu Spune Ali!

— Grecului nu-i place unde 'stà capulu lui Blagu, ar' vrè se-lu véda la pitiórele sale.

— A! precepu. Spune-i se mi-lu vènda; eu i-loiu taiá si i-lu voiú dá lui. Mergi Ali, inca adi, inca in nóptea ast'a. Iá cu tine bani, dù-i galbeni si vorba dulce, promite-i auru, mosii bogate, boierie, — promite totu. — Tu esci grecu de origine, — stringe-lu in braçie, fà-i promisiuni, dar' fii viclénu....

Ali a si mersu. — Si in diori de diua a re'ntorsu.

— Ispravit'ai Ali?

— Ispravitu!

Mehmet beiulu strinsè pe Ali in braçie: — intieptule beiu.

Apoi se întorsè de dóue ori încóce si incolo, si éra statù in façi'a lui Ali.

— Ali de nópte trecemu Dunarea, tu stài de greculu si fii vulpoiú, eu trecu cu armat'a. (Va urmá.)

TE IUBESCU ATÁTU DE MULTU.

Cându ai privitu cu dragu la mine,
Sémtiámu unu doru nemarginitu
De-a merge'n alte lumi cu tine,
Unde amoru-i nesfèrsitu....

Si-acolo se tráimu in bine,
Tu se fmi cânti eu se te-ascultu;
Si-apoi se-ti spunu între suspine
Cà te iubescu atátu de multu.

MAGII DELA RESARITU SI STÉU'A.

ADI, MANEȘI POIMANE...

Am privitu in a ta façiá
Si frumósa mi-ai parutu!
Tu 'mi zimbéi si cu' dulcétia
Im vorbié de-al meu trecut.

Adi privescu cá alta data
O iubito chipulu teu!
Si in façi'a t'a curata,
Eu cetescu destinulu meu.

Mane voiú ceti sentinti'a
In doi ochi ce t-i adorú,
In doi ochi ce-a datu viétia
Unni sufletu plinu de doru.

Ér' poimane piéra lumea,
Si se pieru si eu cu ea,
Cà-ci trairu mi-am avutu
si eu
Bunulu mieu si partea mea!

IN VISU.

In visu te vedu adese ori
Frumósa cum erái,
Când te jocái cu perul mieu
Si viersuri 'mi cântái.

De bucurie plângu in visu,
Cà érași te-am gasitu,
Te string la sinu-mi in estas
Odoru nepretiuitu!

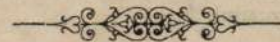
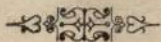
Si-apoi trediendu-me ér'
plângu,
Dar' plângu de dorulu teu,
Cà-ci numa 'n visuri esci
a mea,
Frumosu odorulu mieu!

SUFLETULU USIURATU.

Nici odata nu se sènte sufletulu mai usiuratu,
Cà atunci cându pleci genunchiulu la altariulu consacratu,
Cându uitându lumea cu totulu 'ti lipesci templ'a ferbinte,
De icón'a ce presenta pre a ceriului Parinte.

Georgiu Simu.

COPIII.

Scurta ochire asupr'a loru si a obiceiurilor dela nascere si botezu.

Studiu socialu

de

„EUFROSINA HOMORICÉNU-STOENESCU.

Baccalaureata in litere si stiintie, Mecebra cu semne de distinctiune a mai multoru societati literarie, stiintifice si filantopice etc.

— Premiata cu 100 franci. —

Il est si beau l'enfant avec son doux sourire,
Sa douce bonne foi, sa voix qui vent tout dire,
Ses pleurs vite apaisés,
Laisant errer sa vue étonnée et ravie,
Offrant de toutes sa jeune âme à la vie,
Et sa bouche aux baisers!⁴

V. Hugo.

Ce sântu copiii? Toti o scimu fora o definitiune; eu îmi voi permite a le da un'a: Ei sântu deliciulu si amaratiunea noastră; deliciulu celu mai suavu dintre deliciu cându ei esu buni si ne bucura vieti'a, si amaratiunea cea mai grozava cându esu rei si ne otravescu o esistencia de sacrificii ce amu facutu pentru ei.

Aceste filutii dragalasio, vioi si sburdalnice, cari in gingasia iatreu angelii si in dulcea loru naivitate sântu inasa-si nevinovati'a; acesti serafi — in alu càroru zimbetu voiosu si priviri pline de vieti'a e inasa-si veseli'a, aceste vlastari inforite prin cari generatiunile se succedu, au atrasu in mai tôte vecurile privirile inveciatiloru si legistiloru si au facutu a se nasce diferite obiceiuri la aparitiunea loru in lume dapa gradulu de cultura si loculu ce au tîenutu cá fiutii omenesci la diferitele popóre.

Departa de-a face Pedagogia, nefiindu acest'a scopolu propusu in acésta modesta lucrare, îmi va fi cu tôte astea — credu — permis a marturisi cá in acésta privintia sântu cu totul pentru-o aprópe completa libertate a copiului in crescerea lui, numai se-i se dea bune directiuni. Se i-se dea atenti'a si importanti'a pâna si in jocurile sale, cà-ci acésta pe de-o parte lu-descépta ér' pe de alt'a copilulu cu curiositatea 'si spiritulu lui investigatoriu gasesce fora a sci legi si aplicatiuni pe cari betrán'a stiintia le cauta cu anii. Óre nu jocului unoru copii e deforitu telescopulu, un'a din inventiunile cele mai utile si ingenióse care perfectionatu de Galileu, Newton, Gregory si W. Herschell face glori'a cercetatoriloru stiintifice?*) Voie buna si mişcare! éta in ce asiu resumá intregulu sistemu de crescere alu miciloru nostri. In epistol'a 88-a a lui Seneca gassimu acésta marturare relativu la educarea filoru acelui vestitu poporu strabunu alu nostru ce-a meritatu cu dreptu numele de Poporu-Rege: „Nihil liberos suos docebant, quod descendum esset jacentibus.“ — Dar' se ne cautamu de subiectu. — La léganulu omenirei gasimu dreptulu de pri-

*) Spre finele secolului XVI nisce copii ai opticalui Zacharia Jensen jucându-se cu nisce sticle la Midelburg le potrivira asiá încátu ele mariáu obiectele vedute printr'ênsele si acésta dete nascere telescopului.

ma nascere si Iacobu vedindu-se nedreptatitu de legea-obiceiu, e silitu la rëndulu seu a constringe pe frate si a insielá pe parinte.

Acést'a in ceea ce atinge pe baieti; in câtu despre fete ele au fostu nedreptatite din capulu locului. Déca vedemu pe Iacobu slugarindu câte siepte ani pentru Lia si Rachel'a, odata terminulu implinitu ele devínu proprietatea lui; déca parintele dela debutulu omenirii ingadue in vieti'a pe fete e cà-ci va tîené odata la pretiu in diu'a cându le va vinde unui stapénu ce va fi ori domnulu ori barbatulu loru.

Orientulu, léganulu omenirei e si léganulu substitutiunei — si radiele puternice ale astrului de auru nici pâna adi inca n'au potutu se respésca stratele gróse de neguri in cari au prinsu radacini naprasnice sclavi'a si nedreptatea. In Chin'a nu e de multu de cându troná obiceiulu de a se omóri pruneci de parte femeiesca, fiindu rusne pentru o familia de-a avé multe fete. In Indi'a si in diu'a de astadi o casatorie care produce numai fete e numita o casatoria sterila, cá si cum adeca n'ar' avé copii de locu. Fetele nu sântu nimicu inaintea parintiloru cá si inaintea legii. Aci cá la tôte popórele de felulu acest'a ele n'au nici unu dreptu la moştenire. Baiatul e totulu, elu este reprezentantulu si urmasiulu familiei. Elu moştenesce si dispune de averea parintiloru. Fetele se vëndu, se abandona ori se daruiescu cui vrea parintele loru, ceea ce se chiama a le marita. In cele mai multe parti ale Asiei e inca viu dreptulu de ântâia nascere si de vieti'a séu mórte asupr'a copiiloru si a femeii, care chiar' in Americ'a la triburile numite Pei-rosii e asiá de neomenosu tractata, asiá de injossita si batjocorita in câtu ea cându nasce fete, pe cele mai multe le omóra cá se nu mai fie si ele supusse a suferi chinurile si grozaviile ce le-a induratu ea cá femeia din partea unui soçu brutalu si a obiceiuriloru barbare care-i apassa pe grumadi tôte neomenirile.

Dar' se ne avântamu puçinu in acea antichitate vestita. La Greci tatalu aveá dreptulu de vieti'a si mórte asupr'a copiiloru sei. Sacrificiulu fiicei lui Aristodem strapunsa de ins'a-si lancea si mân'a parintelui seu e o proba evidenta despre acésta, si déca Lyciscu nu se supune oracolului care aretá cá jertfa pe fiic'a lui, Lyciscu e o esceptiune rara de tandretie paterna blamata chiar' in acele vremuri. Uciderea prunciloru la Spart'a invederéza limpede ce locu tîeneáu ei in cas'a parintiésca.

In câtu despre drepturile accordate mai târdíu de lege, negresitu cá totul erá pentru baiatu si nimicu pentru féta.

Acést'a fú starea copiiloru braviloru dela Termopile si Maraton pâna la spuntarile de progresu ale vechei Elade.

(Va urmá.)

ORTOGRAFIA ROMANA CU LITERE LATINE intre 1847—1860.

Studiu filologic-literariu

de
Dr. GREGORIU SILASI.

(Inchiarea studiului: Renscerea l. române in vorbire si scriere.)

In an. 1847 amintitu si-incepe mai cu deadinsulu activitatea publica literaria pre terenulu limbisticu-illustrulu si multu meritatulu nostru filologu Timoteiu Cipariu cu publicarea „Organulu luminarei,” scosu intru-gu cu litere strabune; activitate, care da impulsu potintate si contribue in mare parte la triumfulu principiiloru si directiunei date culturai si scrierei limbei rom. in periodii precedentu decãtra gramaticii, limbistii si preste totu de cãtra literaturii rom. mai fóra exceptiune.

Dara se vedemu, precumu si merita, ceva mai in detaiu, cã ce scopu si-prefipsese „Organulu luminarei”? Desi elu suscepù in program'a sa si in cadrulu seu si discusiunea afaceriloru politice si eclesiastice ale natiunei rom., totusi scopulu lui principale fù si remase literariu, si anume mai vertosu filologicu român. Redactoriulu si-propuse adeca a-lu face depusetoriulu cercetariloru sale literarie facute in decursu de vre dóne diecenie asupr'a limbei rom., crediendu, cã dupa ce limb'a ne este inca viua, rezultatulu scrutariloru sale se cuvine se le publice si aplice in praxe, dandu órecunu unu impulsu spre o mai rápede a sangelui cerculare, care invia si insanetosiedia, déca nu si inteneresce.¹⁾ Estmodu se nascura „Principia-le de limba si scriptura romana,” cari inceputa a se publica, dara nu se chiaru terminara in „Organulu luminarei” (martiu 1847 — martiu 1848) sistatu din caus'a erumperii revolutiunei,²⁾ si cari reve-diute, intregite si inmultite fure edate separatu abia preste dóuedieci de ani. (Blasiu 1866.)

In ele erã depuse basea si fundamentulu pentru „Elementele de limb'a rom.” (Blasiu 1854), cari in usu scóloru se editara si in „Compendiu” (Blasiu 1858), pentru „Crestomatia seu analecte literarie” (Blasiu 1858), cumu si pentru „Gramatic'a limbei romane partea I. analitica, II. sintactica, cu una „Apendice istorica despre limb'a rom. (Bucuresci 1869—70)” premiate de Societatea academica rom.

In tóte aceste autoriulu mâneca de la dóne principia supreme: unulu, limb'a rom. cãtu s'ar poté mai curafita si curata; altulu, limb'a rom. scrisa cu litere strabune latine.³⁾

Ce se atinge in speciale de limb'a romanésca si de modulu si directiunea cultivãrii ei, illustrulu Cipariu tiene cu dreptu cuventu, cã dins'a, cã dialectu italicu, pre la inceputulu aretãrei sale in Daci'a erã cu multu mai curata in forme si mai avuta in cuvente romane, decum e astadi, candu dupa amesteculu cu Slavi, Greci, Unguri, Turci si prin despotismulu slavonismulu in curti si in baserica sub decursulu mai multoru secle, nu numai a pierdutu multe din forme cã si din cuvente, ci a si ímpromutatu multe de la acele popóra. Deci se ne reformãmu limb'a, si se ni-o facemu pre cãtu se póte dupa cercustãri mai curata. Spre acést'a se lapedãmu slovenismii scl.: loculu loru se-lu plenu reinsfletindu formele, cuventele si semnãrile vechie romanesci mórté,

uitate, paresite, consultandu intru acést'a si dialectele limbei române; unde aceste funtane ne-arù lipsi, se ímpromutãmu din idiomele latine, cu preferintia din latin'a cã din cea d'antãiu si cea mai vechia, intocmindu cele ímpromutate dupa formele si esemplele, ce ne infaciósiedia structur'a limbei, éra nu dupa usioretatea budicloru si dupa placutulu urechiloru.⁴⁾

Incãtu pentru scriptur'a romana Cipariu marturesce, cã se sènti in conscientia índetoratu a urmã etimologistoru nostri S. Clainu, Sincãi, P. Maioru sel., alegũdu din fórea acestoru sisteme ce'a ce, dupa studia índelungate asupr'a limbei rom. in dialectele si tóte monumentele ei mai vechie, i se parù mai aprópe consem-tiendu cu convictiunile sale; pre urmele monumentelor istorice si cercetariloru analitice comparative presentandu una sistema ortografica, nu arbitraria, nice ímpromutata de la alte popóra, ei origiariã, fundata pre natur'a si geniulu limbei romanesci.⁵⁾ Intru acést'a normativele principali i fure dóne: a) principiulu etimologicu, si b) in locu de semne fonetice adoptarea accentelorù cu usu duplu, tonicu dupa natur'a accentuãrei, si eufonicu pentru ajutorãrea lecturii; — in fine, cã coseciatia a acumu nunitelorù dóne normative: c) *u* finale pretotidemi, afóra de câteva prepúsetiuni si persóne verbali; d) negativulu reduplicãrei cosunãtiloru, afóra de compunerele cu *in* urmandu una vorba cu *n* la inceputu.⁶⁾

Cu cele la acestu locu numai cam fugitivu si „per summos apices” atinsa si dísa aretãramu totodata in modu ímplicitu marile merite literarie si scientifice ale illustrulu nostru Cipariu. Dã; pentru cã desí acumu ei d'antãiu gramaticii rom. mai notabili apucara intru cultivãrea limbei si stabilirea ortografiei rom. totu calea si directiunea, si dupa noi, singura corespundietória, ace'a a etimologismulu mai multu au mai puçinã mitigatu prin fonetic'a actuale a romanéscai; desí mai departe unu Paulu Iorgoviciu, I. Eliade si alii inca urgita necesitate de a ne curãti limb'a de strainismi si de a ínavutí din mediulócele ei proprie au din ale limbelor sorori; desí in fine alesu A. Tr. Laurianu, P. Maioru asemenea procedu pre calea analizei istorice comparative, éra apoi ambii dimpreuna cu Georg. Gotescu si alii suntu incãtu cu privire si la dialectulu aureliano-rom. si la romanésca monumentelorù vechie: in tóte aceste la-olalta nice unulu n'a pfocesu cu atãtu aparatu scientifica, cu atãta precautiune si precumpenire a lucrulu si n'a petrusu asiã de profundu, cã Cipariu. Elu cu raru talentu seia se aléga ce erã mai bunu in cei mai buni gramaticii rom. antecedenti, cele aflate a le desvoltã mai incolo, cele numai aieptate ale scrutã si scóte la lumina, íntemeiandu estmodu íntre Romani studiulu istoricu alu limbei si urmarirea desvoltãriunei ei dupa monumentele vechie si dupa dialecte.

Insi-si contrãrii literari ai lui Cipariu suntu siliti a recunósce acést'a. „D. Cipariu, díce Tictinu, este unu cunoscutoriulu mai bunu alã fonologiei române, ale cãrui scrieri, cu tóta regretãbilea lorù tendintia (de-a statorí si justificã ortograf'a rom. etimologica) suntu inca ísvóra-le cele mai ímportanti pentru studiulu limbei nóstre.”⁴⁾

(Va urmã.)

¹⁾ T. Cipariu, Principia, pag. 258.

²⁾ Din LXXX. de capitli ai „Principia”-loru se publicase in 1847—48 numai XLVII.

³⁾ T. Cipariu, Principia de limba si scriptura rom., pag. 1; cfr. pag. 250—261.

¹⁾ Acelasi acoloși pag. 3—5.

²⁾ Acelasi acoloși pag. 248—249, 250, 258 etc.

³⁾ Acelasi acoloși pag. 278.

⁴⁾ Tictinu, Convorbiri liter., 1879, pag. 338—339.

Cea din urma lupta de gladiatori.

INCHINARE DE ANULU NOU.

Acestu paharelu de vinu
Cu veselia-lu inchinu
Pentru-ai nostri cetitori
Si prea buni partinitori;

Si le-oftezu; că 'n destulire
Si 'n deplina fericire
Se traiésca 'ndelungatu
Fără grigia si banatu!

PARINTELE CARTHAUSI.

— ROMANU de Br. JOS. EÖTVÖS. —

(Continuare din anul trecut.)

IX.

Erám de nóuesprediece ani cându am parasitu universitatea si m'am re'ntorsu la cas'a parintiésca, nu asiá de ferice cá si cându, in jucariile-mi copilaresci, alergám veselu prin odáile ei, — de órece pentru mine numái esistá lumea ideala creata din amoru si religiozitate: dara ferice totusiu cá ori-ce teneru, care aflandu-se la inceputulu carierei s'ale, sêmeťe intru sene fortie neinvincibile, si 'si inchipuiesce cu multu mai mare respłata pentru lupt'a s'a decátu s'ar' poté ajunge cândv'a in viétia. — Cene se nu-si creeze cum e atunci, unu viitoriu stralucitu? cene se nu se socóta pre sene de unu Caesar ori Mirabeau in aceste dile, in cari absorbéndu-ne cu totulu intru individualitatea nóstra uitamu cá si afora de noi mai esista individi gata de a-si jertfi viétia pentru omenime, — in aceste dile, dícu, in cari nemicu nu ni se pare imposibilu, afora de ace'a ce e mai probabilu, cá adeca cu tempulu nici noi nu vomu deveni altu cev'a decátu ómeni comuni cá toti ómenii. — Oh, câtu e de durerosu a cautá mai târdíu indereptu! Nu pentru ace'a cá fiecare anu si-a avutu esperiintiale s'ale triste; ci pentrucá privindu-ne pre noi însine, vedemu câtu de paćinu a remasu in noi din ce'a ce ne inchipuim in junetia si aflamu câte aspiratiuni si idei inalte amu trebuitu se le innadusímu in anima . . . Cene ar' poté reprivi la trecutulul seu si numai in etatea de douediece si patru ani, fora se ofteze adéncu si fora se se sêmtiésca miseru.

Eu erám bogatu, afora de ace'a unulu din cei de antái intre conscolarii mei, si prin positiunea tatalui meu aprópe securu cumca capacitatea mea nu póte se remána desconsiderata. Junetia e tare fantasta si nu are lipsa de nici o incuragiare pentru de-a-si creá unu viitoriu frumosu in imaginatiunea s'a; — si pentru mene inca nu erá de lipsa assecuratiunile tatalui meu, care ajunsu la etatea ace'a in care omulu, neafându indesultoriu pentru individualitatea s'a tempulu ce-i mai resta in viétia, cu placere 'si concentra sperantiele s'ale in copilulu seu: nu incetá a-mi crofi planurile cele mai stralucite pentru viitoriu, prin ce 'mi stêrní in mare mesura ambitiunea. — Vei ajunge domnu mare, 'mi díceá elu cându erámu numái noi de noi; cas'a Bourboniloru nu-mi va poté uitá meritele, si in tene mi le va respłati. — Voiu deveni omu mare, visám eu, care voiám a-mi face viitoriulu cu fortiele miele proprii; si ambii erámu multiemiti; densulu pentrucá vedíndu-mi faci'a ardiénda, cugetá cá aspiru la crucea lui Ludovicu, — si eu pentrucá in cuvintele-i magulitórie aflám recunóscerea destoinicieii miele si o assecurare óre-care pentru implinirea sperantielor miele mari.

Armand, — faci'a de care nutriám acelea-si sêmtieminte de amicétia cá si mai inainte, si care pareá a se allipi de mene cu atát'a affectiune, incátu amicétia dintre noia junse aprópe proverbiala la collegii nostri, — si de astadata me insoćí, sí dóra singur'a mea durere erá ca densulu ne impartasiéá bucuriile miele. — Elu erá inca mai posomoritu decátu mai inainte; cu cátu í-i vorbiám mai multu de sêmtiemintele miele, cu atátu mai multu i-se incretia fruntea morósa; si eu, — care in marinimia mea nu poteám precepe cum se-ar' poté cá se nu se bucare cenev'a de fericirea amiculu meu

inca mai multu decátu de fericirea-i propria si nici nu cugetám cá póte cenev'a deveni chiar' si invidiosu déca au incetatu de-a mai sperá benele, — m'am miratu de indispositiunea lui si incátu mi-a statu in potentia m'am nisuitu, prin conversatiuni si petreceri, a-i resfirá norii durerei si ai suferintiei. — Amu mersu la venatóre, ni-amu preámblatu in tóta diu'a, ni-amu dusu la Avignon, câte-odata si mai departe; asié a trecut una luna de dile. — In Avign' n locuía una matusia a mea, fórte bogata, cum 'mi spuneá tatalu meu, si pentru ace'a de apretiuutu; la acést'a mergeám mai in tóta diu'a; Armand nu me prea insoćia, si cându in urma scapám de nenumeratele intrebari si reflexiuni ale be-trânei, me intêlniám cu elu in beserica. — Odata nu am aflatu acasa pre matusia mea, si sosíndu in beserica inainte de têmpulu indatinatu, me preámblái tempu mai indelungatu prin maretiulu edificiu gothicu, cetíndu inscriptiile monumentelor si privíndu un'a câte un'a sântele icóne. — Erá pe inserate, in partea resaríténa a besericeii incepeá a se intunecá, pe cându ferestrele de catra apusu resfrángeáu inca ultimele radie ale amurgului. In giurulu meu domuía o tacere profunda spiritulu meu se transportá in fantasii inalte. Eu cunosceám bene acést'a beserica, adeseori me adusesé mam'a aici, — cunosceám inca si locul unde me indatinám a ingenuchiá si a me rogá; — ce sêmtieminte me cuprindeá atunci intre aceste ziduri, — ce impressiune faceá asupr'a-mi acesti stêlpi de pétra . . . si acum! — — Pasi lini me desceptara din aceste visari, si cautádu indereptu vedíu o femeia, care disparú repede intru-o capela laterala a besericeii. — Ce póte cereá acést'a femeia aici? me intrebái eu, — pre tempulu acest'a si asié singuratica; si se stêrní in mene curiositatea: — voiám chiar' se o urmarescu, cându, pre o alta usia a besericeii, intrá unu teneru inaltu, si dupace ámbłá giuru impregiuru prin beserica, disparú si elu in ace'a-si capela. — Suntu nescari amorisati, — cugetái eu, — ce me intereséza pre mene; si voiám a me indepartá, dar' nu scíu ce dorintia tainica ne ret énu. In urma inaintádu dela stêlpu la stêlpu, cá si cum asíu vré se cercu mai de-aprópe interiorulu besericeii, ajunséi la unu locu, de unde poteám vedé in capela. — Ei stateáu unulu lángha altulu, femeia 'si plecá capulu, barbatulu se pareá a vorbi cu pasiune, — câte odata taceá asceptádu de-buna-séma respunsulu femeiei, care totu-de-atáte-ori faceá din capu unu semnu de negatiune, la ce densulu totu cu mai mare pasiune continuá a vorbi; — in urma barbatulu s'a redicatu spre a se indepartá, femeia 'lu urmá cáťiv'a pasi retienédu-lu usioru de bratiu si intindiédu-i mân'a s'a, — barbatulu inse, respingédu-i mân'a cu mánťa, se indepartá grabitu. Femeia priví cáťuv'a têmpu dupa elu, in urma acoperíndu-si faci'a cu manile s'ale, ingenuchiá inaintea altariului, — serman'a plangeá! — Istoria acést'a aveá unu caracteru romanticu, ce me inmisá atátu de multu, ca stateám inca totu lángha stêlpulu de unde priviséi acést'a parechia de ómeni, cu ochii atiéntiti spre capela, cându intrá in beserica Armand. — Pre cale chiar' povestíám lui Armand scen'a careia í-i fuséi martore, cându deinaintea casei postale vedírámu unu ténuru intrádu pre pórtá. — — Asíu cutezá se me ramasiescu cá e densulu — díseí cáťra amiculu meu. — Mi-ar' placé totusiu se cunoscu istoria acestoru ómeni. — continuái eu. — — Lasa intru-atát'a, respunsé Armand indispu, — de securu nu e asié de interesanta, cum

o cugeti tu; unu barbatu care insiela pre o femeia, si acest'a e unu lucru de totu comunu, — séu o femeia care insiela pre unu barbatu, si acest'a e inca si mai comunu; — acést'a e un'a deintre acele dureri, cari cu totii avemu de-a-le suferi, intocma cá si bólele copilariei, — cari inse nu suntu asié de periculóse si nici nu ne cerca decátu numai odata in viétia; — nu te teme, cá si tie inca 'ti va veni rëndulu, si atunci vei precepe tainici'a si a cestoru doi amorisati; — totu ace'a vei dice si tu in siópte line iubitei t'ale ce a dñs lomnulu acest'a frumósei din beserica, si totu ace'a vei audí si tu din gur'a ei ce a audítu si densulu, — si tu vei fi fericitu si nefericitu cá si elu; cá-ci de veacuri indelungate aceleasi ofturi le repetiescu milióne de guri, aceleasi chinuri le suferu milióne de anime si in aceleasi bucurii 'si afla fericirea loru milióne de suflete, — decându existe lumea neamulu omenescu n'a avutu nici baremi o óra deplinu liniseita.

Dara pe cându densulu 'mi vorbiá cu atât'a amaratiune despre omenime, eu croiám in imaginatiunea mea multime de combinatiuni, si abia asceptám dñu'a urmatória, cându inca de cu demanétia merserámu érasiu la Avignon, unde sperám a aflá firulu istoriei întregi.

X.

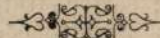
In diu'a urmatória mergându la matusi'a mea, aflái schimbata cas'a intréga; in ograda erbósa erá o careta de caletorie, cea de ántâia dóra decându, la 1800, re'ntórsé dómn'a casei din emigratiune; coridorulu erá plinu de bagagia si cofere, prin antecamera circuláu servitori straini, cu unu cuventu totulu dovédiá ca au sositu óspeti la casa. Si nu-ti poti inchipui cátu de mare 'mi fú surprinderea, candu in locu de o betrána amica, ce cugetám a fi nou-venit'a, intrându in salonulu matusiei miele, aflái o dama gratiósá si plina de farmece, carei'a matusi'a, in tóta voi'a ei, grabi a me recomandá cá pre unu consangeanu.

Nu me voiú încercá a ti-o descrie, de órece sciu ca numai Ddieu póte creá cu cuventulu; nici nu voiescu cá, imitându pre poeti, se amestecu rosa, ceriu, nópte si alte de acestea, prin care, abia ti-asiu poté presentá unu conceptu mai chiaru despre frumseti'a ei, decátu cum e acel'a ce ni-lu presenta despre o opera marétia pênza pictorului prin amesteculu vapseleloru potrivite pre ea. — Ea erá frumósá cum inca nu vediasemi nici o femeia pâna aci; si déca la ántâia privire me surprinse pentru ca o aflám încátuva semenându cu femeia pre care o vediasemi in beserica: cându apesái spre busale miele mân'a ei delicata ce mi-o intinsé cá unuí consangeanu, in anim'a mea se stérni unu simtieméntu mai înainte necunoscutu, care me facú se uitu curundu romantic'a aventura din beserica. — Matusia mea o întrebá un'a dupa alt'a: despre barbatulu ei, care murise abia de o luna; — cum a venitu pâna aici? pâna cându rămâne? ce-i in moda la Paris pentru damele de vrést'a ei? cum prospiciáza regele? si mai scie si ceriulu câte de tóte, — încátu biat'a mea rudenia abia potea a-i respunde si eu a o ascultá. In urma betrán'a ne lasá singuri. Câte nu aveám de gându mai înainte a vorbi cu Juli'a, ce frase frumóse compusèi in imaginatiunea mea, asceptându numai momentulu, in care voiú fi singuru cu ea, cá se-mi desfasiuru inaintea ei intieleginti'a si cultur'a mea, — si acum matusi'a s'a indepartatu si eu totu nu vorbiám nemicu. Sângele mi s'a indesuitu

la anima, obrazii 'mi ardeáu si eu me rogám intru mene se-mi vînà vre-o idea buna, si nu aflám cu ce se încep. Cene n'a fostu in juneti'a s'a in asié pusetiune? cându nu scimu nici vorbí pentruca in contiúu vofimu a dice cev'a. Momintele cari le petrecúi ast'feliu mi s'au pàrutu ani; in urma Juli'a s'a induratu de mene si m'a agrafitu, si tóte fuseru la locu. Pétr'a care o pornesce cenev'a dintr'unu vèrfu de dealu, nu se póte duráfi mai repede la vale, de cum treceám eu cu vorb'a dela obiectu la obiectu. Juli'a cu atât'a atentiune me ascultá, cu atât'a bunavoienti'a 'mi respundeá si asié de dulce 'mi zimbíá, ca me facú se me socotu in vechia cunoscentia cu dens'a, si eu in bucuri'a mea f-i descoperí totu ce 'mi jaceá la anima: trecutu si viitoriu, sperantie si ingrigiri. In vrést'a de nóuesprediece ani si altmintrea numai pentru ace'a avemu secrete, cá se avemu ce incredinti'a cátu se póte la mai multi... Si pe cându se re'ntórsé matusi'a, noi, pre cari ne lasase aprópe straini, devenirám amici intimi — ma eu chiar' amorisatu.

Nu scíu fostái cându v'a amorisatu; pentru ca multi nu au cunoscutu nici cându acestu simtieméntu intocma cum multi arbori nu inflorescu nici odata si multi ómeni nu se patrundu nici-cându de frumseti'a idealului, — dara de ai fostu, reamintesce-ti tempulu, cându faci'a t'a seriósá au arsu inca in flacarile simtieminteloru t'ale, cându o privire a ei o pretiuiái mai multu de cátu lumea intréga si o stringere de mâna mai multu decátu laud'a omenimei întregi, — cându totu cuventulu ei creá o lume fericita in anim'a t'a si, cá transpusu de pre pãméntu, prin amorulu teu, gustái dulcetile paradisului; si déca suyenirea te va face se lacrímezi, si anim'a t'a se va cuprinde de unu doru invapaiatu dupa acele tãmpuri fericite atunci m'ai intielesu. — Eu o iubiám pre ea, o iubiám preste mesura si cu focu din primulu momentu; cá-ci si numai asié póte iubi cenev'a intru-adeveru. Cui f-i trebuiescu dñle, septemani si ani, pâna ce constata in cutare femeia virtute dupa virtute si apoi calculându-le tóte la olalta si cumpenindu-le, in urma dupa multa socotéla esprime cuvéntulu „iubescu“ — acel'a póte se fia sociu bunu, dara nici cându n'a iubit. Numai acel'a a carui anima se cuprinde de acestu simtieméntu asié-dicându pe nesocotite, — care de intru-odata se simtiesce fericitu ori osénditu, cá si cum deinttru-odata l'ar' ajunge blastemulu ori benecuventarea lumei întregi; care nu cauta virtuti, nu afla defecte si nu scie nici vré nemicu numai simtiesce, si de-odata tóte si le offere singuru acestui simtieméntu, fàrà de-a cercá dupa sperantie ori a avé cev'a temeri: numai acel'a iubescu asié cum am iubit eu si numai acel'a póte aduce judecata asupr'a fapteloru miele.

(Va urmá.)

CATRA LIN'A.

Draga! cântecele mele
De-oru veni in mân'a t'a,
La claviru se siedi cu ele
Unde-amiculu teu siedeá.

Clapele in córde 'nplânta
Sî privesce 'n cartea mea;
Dara nu cetí, ci cânta
Si-atunci cartea e a t'a.

Ah! cá-ci tristu de pe hártia
Alu mieu cântecu me privesce,
Dar' din gura-ti cu-ambrosia
Suffetulu îmi recoresce.

Imit. d. Goethe.

C. Morariu.

Scriitori romani distinsi. Comisiunea literaria a „Cancelariei Negrutiu“ au adjudecatu premii de „*distinctiune literaria*“ pentru urmatorii scriitori români: dd. *V. R. Buticescu* assesoru la tribunalulu regiu in Bistritia, *A. G. Draghicescu* locotenente de artilerie in Bucuresci si du'a *Eufrosin'a Homoricénu-Stoenscu* bacalaureata in litere si sciintie, membra cu semne de distinctiune a mai multoru societati literarie, seintifice si filantropice etc. in Rimniculu-Sâratu — acordându: dlui *V. R. Buticescu* pentru novel'a istorica originala „VIATTA JERTFITA“ unu cotoru de auru batutu cu petrii nestimate si provediutu cu o péna de auru, — dlui *A. G. Draghicescu* pentru dram'a istorica originala scrisa in viersuri „ASASINAREA LUI MIHAIU VITÉZULU“ 200 franci in auru, si dómnei *Eufrosin'a Homoricénu-Stoenscu* pentru studiulu socialu „COPPII“ 100 franci in auru.

Tóte trei operatele acestea urméza a se publicá in diariulu nostru incepédu chiar' cu numerulu acest'a.

Povestile Pelesului scrise de Regiu'a României, au aparutu in traducere franceza sub titlulu „Contes de Pélech, par Carmen Sylva“ — traducere de d. si d.-n'a E. Salles. — Traducatori au pusu in fruntea cãrtiei lorú urmatórele rânduri.

„Cãtra Carmen Sylva. — Pelesulu e unu torentu care vine cându nebulu, cându blajinu; odinóira nesciutu de nimeni si pierdutu in ascundéurile Carpatiloru, adi elu e celebru, cà-ci bardulu inspiratu dela Sinai'a, poétu si regina, l'a cântatu. — Fia cá acésta traductiune in limb'a nóstra se duca si mai de parte inca, la urechile coloru delicati, dulcele si armoniósele basme ale vremiloru beirão séu ale tempuriloru mai vecine cu noi; fia cá dèns'a se dé, cá unu echou fidelu, aceste cântece pline de farmece, cari ne aréta, in tóte partile lui, sufletulu Acelei'a pe care viitorimea o va numi, cá si cei de astadi: Ángerulu Romaniei.“

Instructiunea publica in Romani'a. Din statistic'a inventiamentalu pre periodulu 1876—1883, reiese cá numerulu scóleloru si alu scolariloru in Români'a au mersu crescându din anu in anu intr'unu modu imbucuratori. — Ast'feliu in 1876—77 existáu 2,522 scóle cu 4,531 profesori si 103,397 scolari; — in 1881—82 numerulu scóleloru s'a urcatu la 3,034, adeca cu 512 mai multe de câtu in 1876, acef'a alu profesoriloru la 5424 si alu eleviloru la 144,566; — ér in anulu trecutú numerulu eleviloru a fostu aprópe 160,000.

Romanii din Macedoni'a au se sustiena lupte grele cu tendintiele de desnacionalisare ale greciloru si bulgariloru. Grecii, si mai in urma bulgarii, aflându cá Romani'a se intereséza de sórtea fratiloru din imperiulu turcescu, au constituitu o multíme de societati, cu deosebire cei de-ántai, cu scopulu de-a desnacionalisá pre Români din Turci'a si a-i atrage prin scolile lorú la nationalitatea lorú. Grecii au infintiatu o societate mare la Aten'a cu o multíme de filiale in orasielu din Turci'a; au infintiatu scoli normale de ambele sexe cu internate, si multíme de stipendie; au intemeiatu pe la tóte comunele romanesci scoli de ambele sexe, ér' in comunele mai mari au facutu gimnassii grecesci. Tóte suntú pline de copii si copile romane. Bitoli'a este considerata cá

si capital'a Romaniloru din tóta Macedoni'a si tóta Turci'a, cà-ci e unu orasiu aprópe curatu romanescu. Aici grecii si bulgarii si-au pusú tóta activitatea lorú, spre a desnacionalisá pre Români. Au infintiatu scoli primarie si licee de ambele sexe, avédu si internate cu bursieri si bursiere (copii de românu, — cà-ci in Bitoli'a nu exista nici o familia grecésca, afara de famili'a consululu grecu.) Asemene au infintiatu si seminarie cu internate, unde se instrueze pre fiulu Romanulu si mai in urma se-lu tramita cá popa grecescu la satulu seu natalu romanescu. Scólele romane din orasiulu romanescu n'au unu edificiu alu lorú propriu, profesorii nu si-au facutu studiile la scóla româna, — cum potú dar' progressá scólele române? In tóta Macedoni'a nu se afla nici o scóla secundaria româna de fete.

Ce canta paserile. — Cocosiulu vorbesce limb'a gainiloru sale; mai multu, elu cânta barbati'a si glori'a s'a. Scatiulu, cintezoifulu, pitulicea, nu cânta de câtu amorulu lorú. Sticletele cânta amorulu si talentulu seu realu. — Ciocãrli'a întónéza unu imnu spre glori'a naturei, sub cerulu liberu, femeiusc'a s'a flu asculta si flu admira, pitulita in gráu. — Rândunic'a plina de iubire si afectiune, cânta arare-ori singura, dar' cânta in duo in trio, in quatuor, in atâtea partide câtú membrii sântu in familia; gam'a ei are puçina întindere si totusi ciripitulú seu e plinu de farmecu. — Privighitóri'a se asiédia pre o ramura vecina cu aceea pre care se afla cuibulu seu, si batendu mesur'a cu aripile, distrage pe tovarési'a s'a de grigile ciocirii, cântându-i tota ce scie mai frumosu. — Canarulu cânta amorulu seu propriu.

Cea mai scumpa beserica si totu-odata si cea mai mare din lume este acef'a a St. Sofia din Constantinopolu. Ea a costatu 360.000.000 franci, pe cându beserica St. Petru din Rom'a a costatu numai 300.000.000; — si totusi pe cându la cea din urma au trebuitu 120 ani cá se se zidésca, St. Sofia s'a ziditu numai in 5 ani.

Numerulu dileloru fericite. Unu statisticu a adunatu numerulu tuturor dileloru fericite din timpulú unei vieti de siese-dieci de ani. — Mai ántaiú scade o a trei'a parte pèntu somnu; remánu patru-dieci de ani. — Cei de ántaiú diece ani din viétia nu potú se fie considerati cá ne deplinu fericiti, cà-ci copilulu n'are consciintia fericirii s'ale; remánu trei-dieci de ani. — Slabiciunile vinu in generalu la etatea de cinci-dieci de ani. Asiá dar', din acestu momentu viétia este dejá trista. Mai scádiendu inca diece ani pèntu bóle séu indispositiuni, remánu dóue-dieci de ani. — Din acesti dóue-dieci de ani, statisticulu nostru mai scade cinci-spre-dieci pèntu munca dílnica. — Remánu deci aprópe cinci ani, in care omulu ar' poté trái cu placere, dar' trebe a mai scádé inca sufèrintiele morale dela cari nu se póte subtrage. — In resumatu, ajungemu a incheiá cá omulu numera in generalu siepte-sute-dóue de óre, séu trei-dieci dile de fericire perfecta in timpulú unei vieti de siese-dieci de ani.

Unu rege mauru mergeá inca si mai departe; elu diceá cá n'a avutu in viétia lui de optu-dieci de ani, decátu patru dile de fericire.

Harti'a intrebuintiata la electricitate. — Hãrti'a este unu corpu care se electriséza fórté lesne prin frecare. In adeveru o fóie de hãrtie ordinara frecata cu peri'a dobãndesce proprietati electrice: se lipesc de masa, dà nisce scãnteí visibile numai la intunerecu etc. Dar' aceste proprietati suntú slabe si déca amú voi se le desvoltamu, se le marimu, n'avemu de câtu se supunemu hãrti'a la operatiunile urmatóre: amestecamu dóue parti egale de esentia de vitriolu si de acidu sulfuricu, miuemu hãrti'a in acésta amestecatura unde o tinemu câte-v'a momente, dupa aceea o spalamu si o punemu se se usce. — O netedímu dupa ce s'a uscatu, o întindemu pre o bucata de pânza ceruita si o frecamu cu flanela, atunci scóte scãnteí fórté visibile si are aceleasi proprietati cá si pistonulu lui Volta.